

taliter peccaret. Contingit autem quandoque, quod sit debita causa ex parte excommunicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati: sicut cum aliquis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum re- compensat excommunicationis damnum.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis homo gratiam Dei injuste amittere non possit; potest tamen amittere illa injuste quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gratiam Dei disponunt; sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum, quod ei debetur. Et hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, ut ex prædictis patet (art. 2. hujus quæst. ad 3.)

Ad secundum dicendum, quod Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad peccata, quæ possunt etiam injuste infligi à rectoribus Ecclesiarum.

QUÆSTIO XXII.

De his qui possunt excommunicare, & excommunicari, articulus I. In sex articulis divisus.

Inde considerandum est de his qui possunt excommunicare, & excommunicari.

Circa quod queruntur sex.

Primo, utrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

Secundo, utrum non sacerdos excommunicare possit.

Tertio, utrum excommunicatus, vel suspensus possit alium excommunicare.

Quarto, utrum aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare.

Quinto, utrum aliqua universitas excommunicari possit.

Sexto, utrum semel excommunicatus excommunicari possit ulterius.

ARTICULUS I.

Utrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod quilibet sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clavium. Sed quilibet sacerdos habet claves. Ergo quilibet sacerdos potest excommunicare.

Præterea, Majus est absolvere, & ligare in foro penitentia quam in foro iudicii. Sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro penitentia absolvere, & ligare. Ergo etiam potest sibi subditos, quilibet sacerdos excommunicare.

Præterea, Majus est absolvere, & ligare in foro penitentia quam in foro iudicii. Sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro penitentia absolvere, & ligare. Ergo etiam potest sibi subditos, quilibet sacerdos excommunicare.

Sed contra, Ea in quibus imminet periculum, sunt majoribus reservanda. Sed pena excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat. Ergo non debet cullibet sacerdoti committi.

Respondeo dicendum, quod in foro conscientia causa agitur inter hominem, & Deum; in foro autem exterioris iudicii causa agitur hominis ad hominem. Et ideo absolutio, vel ligatio quæ unum hominem obligat quoad Deum tantum, pertinet ad forum penitentia, sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicii pertinet. Et quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideo excommunicatio ad forum exterioris pertinet. Et ideo illi soli possunt excommunicare qui habent jurisdictionem in foro iudiciali. Et propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, & majores prelati secundum commune opinionem possunt excommunicare; sed presbyteri parochiales non nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus; sicut in furto, & rapina, & hujusmodi, in quibus est eis à jure concessum, quod excommunicare possint.

Alli autem dixerunt, quod etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare. Sed prædicta opinio est rationabilior. Ad primum ergo dicendum, quod excommunicatio non est actus clavium directè, sed magis respectu exterioris iudicii. Sed sententia excommunicationis, quamvis in interiori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod Ecclesia militans est via ad triumphantem; ideo etiam talis jurisdictione, per quam homo excommunicare potest, clavis potest dici. Et secundum hoc à quibusdam distinguitur, quod est clavis ordinis, quam omnes sacerdotes habent; & clavis jurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori. Utramque tamen Deus Petro contulit Matth. xvi. & ab ipso in alios descendit, qui utramvis habent.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes parochiales habent quidem jurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientia, sed non quantum ad forum iudiciale: quia non possunt conveniri coram eis in causis contentiosis. Et ideo excommunicare non possunt, sed absolvere possunt in foro penitentia. Et quamvis forum penitentia sit dignius; tamen in foro iudiciali major solemnitas requiritur, quia in eo oportet, quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes parochiales habent quidem jurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientia, sed non quantum ad forum iudiciale: quia non possunt conveniri coram eis in causis contentiosis. Et ideo excommunicare non possunt, sed absolvere possunt in foro penitentia. Et quamvis forum penitentia sit dignius; tamen in foro iudiciali major solemnitas requiritur, quia in eo oportet, quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes parochiales habent quidem jurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientia, sed non quantum ad forum iudiciale: quia non possunt conveniri coram eis in causis contentiosis. Et ideo excommunicare non possunt, sed absolvere possunt in foro penitentia. Et quamvis forum penitentia sit dignius; tamen in foro iudiciali major solemnitas requiritur, quia in eo oportet, quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes parochiales habent quidem jurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientia, sed non quantum ad forum iudiciale: quia non possunt conveniri coram eis in causis contentiosis. Et ideo excommunicare non possunt, sed absolvere possunt in foro penitentia. Et quamvis forum penitentia sit dignius; tamen in foro iudiciali major solemnitas requiritur, quia in eo oportet, quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

AR.

ARTICULUS II.

Utrum non sacerdos excommunicare possit.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non sacerdos excommunicare non possit. Quia excommunicatio est actus clavium, ut in IV. Sententiarum (dist. xvi. i.) dicitur. Sed non sacerdos non habet claves. Ergo excommunicare non possunt.

Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem quam ad absolutionem in foro penitentia. Sed non sacerdos in foro penitentia absolvere non potest. Ergo nec excommunicationem inferre.

Sed contra est, quod Archiepiscopi Legati, & Electi excommunicant: qui quandoque non sunt sacerdotes. Ergo non solum sacerdotes excommunicare possunt.

Respondeo dicendum, quod sacramenta, in quibus gratia conferitur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet: & ideo ipsi soli possunt absolvere, & ligare in foro penitentia. Sed excommunicatio non directe respicit gratiam, sed ex consequenti, in quantum homo suffragis Ecclesie privatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conservant. Et ideo etiam non sacerdos, dummodo jurisdictionem habeat in foro contentioso, possunt excommunicare.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis non habeant clavem ordinis, habent tamen clavem jurisdictionis.

Ad secundum dicendum, quod ista duo se habent sicut excedentia, & excessiva: & ideo alicui competit unum cui non competit aliud.

ARTICULUS III.

Utrum excommunicatus, vel suspensus possit alium excommunicare.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod excommunicatus, vel suspensus possit alium excommunicare. Ille enim qui est ex-

communicatus, vel suspensus, neque ordinem, neque jurisdictionem amittit: quia neque reordinatur, cum absolvitur, neque cura iterum ei committitur. Sed excommunicatio non requirit nisi ordinem, vel jurisdictionem. Ergo etiam excommunicatus, vel suspensus excommunicare potest.

Præterea, Majus est conficere corpus Christi quam excommunicare. Sed tales conficere possunt. Ergo, & excommunicare.

Sed contra, Ligatus corporaliter non potest alium ligare. Sed vinculum spirituale est fortius quam corporale. Ergo excommunicatus non potest alium excommunicare; cum excommunicatio sit vinculum spirituale.

Respondeo dicendum, quod usus jurisdictionis est in comparatione ad alium hominem. Et ideo, cum omnis excommunicatus à communione fidelium separatur, quilibet excommunicatus uli jurisdictionis privatur. Et, quia excommunicatio est jurisdictionis, ideo excommunicatus excommunicare non potest: & eadem ratio est de suspensio à jurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tantum, tunc non potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea quæ sunt jurisdictionis; & e contra, si sit suspensus à jurisdictione, & non ab ordine, non potest ea quæ sunt jurisdictionis, sed potest ea quæ sunt ordinis; si autem ab utroque tunc neutrum potest. (a)

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis excommunicatus, vel suspensus non amittat jurisdictionem, amittit tamen jurisdictionis usum.

Ad secundum dicendum, quod conficere consequitur potestatem characteris, qui indelebilis est: & ideo homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secus autem est de excommunicatione, quæ jurisdictionem sequitur, quæ auferri potest, & ligati.

AR.

(a) Nicolajus hac addit in textu. Hinc Calestinus Papa scribens ad Episcopos Orientales (ut in Decret. caus. xxiv. quæst. 1. cap. ait refert Nicolaus I.) hac decernit. Si quis ab Episcopo Nestorio excommunicatus est, vel exutus clerici, aut Antistitis dignitate, hunc in nostra communione durare manifestum est, nec judicamus eum remotum: quia non poterat quemquam ejus removere sententia qui se iam præbuerat ipse removendum. Et cap. Miramus Nicolaus prædictus paulo infra: Miramur quomodo excommunicati, ad judicandum recepti sunt, cum secundum Apostolicos Canones in communione sola sine commendatitii literis recipi prohibeantur. Absurdum enim est, ut cui non licet etiam cum minimis juxta sacras regulas communicare, liceat penes vos etiam de majoribus judicare. Ut & cap. Audivimus ibidem Adrianus II. Valeriano Episcopo, & postea Martyri scribens: Audivimus (inquit) quod Henricus dicitur Ravennas Archiepiscopus vilis sit te excommunicare. Verum, quia excommunicatus excommunicare te non potuit, Apostolica auctoritate te tuosque absolvendo, mandamus exinde nunquam curare, &c.

ARTICULUS IV. 88

Utrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

S. Thom. IV. dist. xviii. quæst. 1. art. 3. quæst. 1. & seq.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare. Quia Angelus Dei major erat Paulo Matth. xi. 11. *Qui minor est in regno cælorum, major est illo, quo nemo inter natos mulierum major.* Sed Paulus excommunicavit Angelum de celo, ut patet Galat. i. Ergo homo potest superiorem excommunicare.

2. Præterea. Sacerdos aliquando excommunicat in generali pro furto, vel pro aliquo hujusmodi. Sed potest contingere, quod ipse fecerit, vel superior, aut æqualis. Ergo aliquis potest se, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

3. Præterea. Aliquis potest superiorem absolovere in foro penitentiali, vel æqualem; sicut cum Episcopi suis subditis continentur, & cum unus sacerdos alteri venialia confitetur. Ergo videtur quod etiam excommunicare aliquis superiorem, vel æqualem possit.

Sed contra. Excommunicatio est actus jurisdictionis. Sed aliquis non habet in se jurisdictionem, quia in eadem causa non potest quis esse iudex, & reus, nec iterum in superiorem, vel æqualem. Ergo non potest aliquis superiorem, vel æqualem, aut se excommunicare.

Respondeo dicendum, quod cum per jurisdictionem aliquis constituitur in gradu superioritatis respectu ejus in quem habet jurisdictionem, quia iudex est ejus; ideo nullus habet in seipsum, vel in superiorem, vel æqualem jurisdictionem: & per consequens nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem, aut æqualem.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus loquitur sub hypothesi, id est si poneretur Angelus peccare: sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior. Nec est inconveniens, quod in conditionalibus; quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

Ad secundum dicendum, quod in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

Ad tertium dicendum, quod absolutio, & ligatio in foro confessionis est quoad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior, redditur inferior per peccatum; sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis

non amittit superioritatem ex hoc ipso quod peccat. Unde non est simile factu de utroque foro. Et tamen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absolovere, nec superiorem, aut æqualem de mortali, nisi ex commisso sibi facta. De venialibus autem potest: quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus remittuntur: unde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTICULUS V. 89

Utrum in aliquam universitatem sententia excommunicacionis ferri possit.

AD quintum sic proceditur. Videtur quod in aliquam universitatem sententia excommunicacionis ferri possit. Contingit enim, quod aliqua universitas sibi in malitia colligatur. Sed pro malitia in qua aliquis contumax extiterit, debet excommunicatio ferri. Ergo potest in aliquam universitatem ferri excommunicatio.

2. Præterea. Illud quod est gravissimum in excommunicacione, est separatio à sacramentis Ecclesie. Sed aliquando tota civitas interdicitur à divinis. Ergo & excommunicari universitas aliqua potest.

Sed contra est Glossa Augustini (interl. sup. illud: *Vir, imus, &c.* & hab. ex Aug. epist. ceter. al. lxxv. & cap. *Si habes*, xxx. quæst. 111. & cap. *Romana*, de sent. excom. in vi.) *Mutho* xlii. quæ dicit, quod *princeps, & multitudo non est excommunicanda.*

Respondeo dicendum, quod excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali. Peccatum autem in actu consistit: actus autem non est communitatis, sed singularium personarum ut frequenter. Et ideo singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. Et, si quandoque etiam actus sit alicujus totius multitudinis, ut quando multi navem trahunt, quam nullus per se trahere posset; tamen non est probabile, quod aliqua communitas ita tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes. Et, quia non est Dei, qui iudicat omnem terram, ut *condemnet iustum cum impiis*, ut dicitur Gen. xviii. ideo Ecclesia, quæ Dei iudicium imitari debet, satis provide statuit ut communitas non excommunicetur, ne cum lollis, & zizanitis simul eradicetur, & triticum.

Ad primum ergo patet solutio ex dictis, nempe quod credibile non est communitatem totam in malitia colligari.

Ad secundum dicendum, quod suspensio non tanta poena est, quanta excommunicatio: quia suspensio non fraudatur Ecclesie suffragiis, sicut excommunicati. Unde etiam aliquis sine peccato

QUÆSTIO XXIII.

De participatione cum excommunicatis,

in tres articulos divisâ.

ARTICULUS VI. 90

Utrum ille qui semel est excommunicatus, excommunicari possit ulterius.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod ille qui semel est excommunicatus, ulterius excommunicari non possit. Nam I. Cor. v. 12. dicit Apostolus: *Quid enim mihi de his qui foris sunt, iudicare?* Sed excommunicati jam sunt extra Ecclesiam. Ergo super eos Ecclesie iudicium non habet, ut possit eos iterum excommunicare.

2. Præterea. Excommunicatio est separatio quædam à divinis, & à communione fidelium. Sed postquam est aliquis privatus aliquo, non potest iterum illo privari. Ergo unus excommunicatus non potest iterum excommunicari.

Sed contra. Excommunicatio quædam poena est, & medicinale remedium. Sed poenæ omnes, & medicinæ iterantur, cum causa exigat. Ergo & excommunicatio iterari potest.

Respondeo dicendum, quod ille qui excommunicatus est una excommunicacione, potest iterum excommunicari vel per eisdem excommunicacionis iterationem ad maiorem sui confusionem, ut sic à peccato resiliat, vel propter alias causas: & tunc tot sunt principales excommunicaciones, quot causæ pro quibus aliquis excommunicatur.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus loquitur de paganis, & aliis infidelibus, qui non habent characterem, per quem annumerati sint populo Dei. Sed quia character baptismalis, quod quis populo Dei annumeratur, est indelebilis, ideo semper remanet baptizatus aliquo modo de Ecclesia: & sic Ecclesia semper de ipso iudicare potest.

Ad secundum dicendum, quod privatio, quamvis non recipiat magis, & minus secundum se; recipit tamen magis, & minus secundum causam suam: & secundum hoc excommunicatio potest iterari: & magis est elongatus à suffragiis Ecclesie qui pluries est excommunicatus, quam qui semel tantum.

DEinde considerandum est de participacione cum excommunicatis.

Circa quod quaruntur tria.

Primo, utrum liceat excommunicato participare in pure corporalibus.

Secundo, utrum participans excommunicato sit excommunicatus.

Tertio, utrum participare excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

ARTICULUS I. 91

Utrum excommunicato liceat communicare in pure corporalibus.

AD primum sic proceditur. Videtur quod liceat excommunicato communicare in pure corporalibus. Excommunicatio enim est actus clavium. Sed potestas clavium se extendit ad spiritualia tantum. Ergo per excommunicacionem non prohibetur quævis alii in corporalibus communicare possit.

2. Præterea. *Quod est institutum pro caritate, contra caritatem non militat.* (Vide quæst. xi. art. 1. arg. 1.) Sed ex præcepto caritatis tenemur inimicis subvenire; quod sine aliqua communicatione fieri non potest. Ergo licet alicui excommunicato in corporalibus communicare.

Sed contra est quod dicitur I. Corinth. v. 11. *Cum ejusmodi nec cibum sumere.*

Respondeo dicendum, quod duplex est excommunicatio. Una est minor, quæ separat tantum à participatione sacramentorum, sed non à communione fidelium. Et ideo tali excommunicato licet communicare; sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est major excommunicatio: & hæc separat hominem à sacramentis Ecclesie, & à communione fidelium. Et ideo tali excommunicacione excommunicato communicare non licet. Sed quia Ecclesia excommunicacionem ad medellam, & non ad interitum inducit, ideo excipiuntur ab hac generalitate quædam, in quibus communicate licet, scilicet in his que pertinent ad salutem: quia de talibus homo licite potest cum excommunicato loqui; potest etiam & alia verba interserere, ut facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam persone, ad quos specialiter pertinet provisio excommunicati; scilicet uxor, filius, servus, rusticus, & serviens. Sed hoc intelligendum est de filiis non emancipatis: alii tenentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur, quod licet excommu-

municato communicare, si ante excommunicationem se ei subdiderant, non autem si post. Quidam autem intelligunt & contra, scilicet quod superiores possunt licite communicare inferioribus. Alii vero contrarium dicunt. Sed ad minus in his communicare eis debent in quibus sunt eis obligati: quia sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum, ita superiores ad providentiam inferiorum. Sunt etiam quidam casus excepti; sicut quando ignoratur excommunicatio; & quando aliqui sunt peregrini, & viatores in terra excommunicatorum, qui licite possunt ab eis emere, vel etiam accipere elemosynam. Et similiter si aliquis videat excommunicatum in necessitate, quia tunc ex precepto caritatis tenetur ei providere. Et ista hoc versu continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.
Ut utile referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subjectionem cetera patet. (a)

Ad primum ergo dicendum est, quod corporalia ad spiritualia ordinantur. Et ideo potestas quæ se extendit ad spiritualia, etiam ad corporalia se extendere potest; sicut ars quæ est de fine, imperat de his quæ sunt ad finem. *non enim respiciuntur non inordinantur*

Ad secundum dicendum, quod in illo casu in quo aliquis ex precepto caritatis communicare tenetur, non prohibetur, ut ex dictis patet (in cor. art.)

non enim respiciuntur non inordinantur

(a) *Hec in textu Addit Nicolajus, Nempe res ignorata, & necesse.* Hinc in Decretis causa 11. q. 111. Gregorius VII. ut cap. *Quoniam* ex Concilio Romæ habito videre est: Quoniam (inquit) multos peccatis nostris existentibus pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, devoti misericordia, sententiam anathematis ad tempus, prout possumus, opportune temperamus. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo subtrahimus uxores, liberos (id est filios, servos, ancillas, seu mancipia, nec non rusticos servientes, & omnes alios qui non adeo curiales sunt ut eorum consilio scelera perpererentur, et eos qui ignorantur excommunicatis communicari. Quicumque autem oratur, sive peregrinus, aut viator, in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis non in sustentationem superbiae, sed humanitatis causa dare aliquid voluerit, non prohibemus. Per oratorem porro supra subintelligi potest ille, qui piam peregrinationem suscipiens ad quemvis locum sanctum, vel speciali devotione deputatum, orationis causâ venit; quamvis apud Ivonem part. xiv. cap. xl. i. i. habeatur arator non orator: quasi subintelligat eum qui ob necessitatem quandam ad excolendam terram in alienas oras vel regiones pergit. Innocentius item III. ad Doctores Bononienses Decretorum extra de sententia excommunicatio cap. *Inter alia* sic explicat prædictum Gregorii canonem quodam servos, ut si jam servi erant ante prolatam sententiam excommunicationis in dominos, ad idem obsequium postmodum teneantur; sin minus, addicere se illorum obsequio ac servituti non debeant, quamdiu excommunicatio perseverat. Quod sic explicare se dicit propter quosdam varie sub ea re disceptantes, ut *ante jus procedit, inde interpretatio quoque procedat &c.* Et cap. *Si vere*, (est autem ad universos cruce signatos) *causam in iure*, ait, ut si quisquam per terram quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere, ac recipere possit ab illis. Et quod si pater falsas excommunicatione fuerit innodatus, à participatione illius familia excusetur.

ARTICULUS II.

Utrum participans excommunicatio sit excommunicatus.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod participans excommunicatio non sit excommunicatus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gentilis quam excommunicatus. Sed ille qui participat Gentili, aut Judæo, non est excommunicatus. Ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

Præterea. Si ille qui participat alicui excommunicato est excommunicatus, eadem ratione qui participat participantem, erit excommunicatus; & sic in infinitum proceditur: quod videtur absurdum. Ergo non est excommunicatus qui excommunicato participat.

Sed contra est quod excommunicatus est positus extra communionem. Ergo qui ei communicat, à communionem Ecclesie recedit: & sic videtur quod sit excommunicatus.

Respondeo dicendum, quod excommunicatio potest in aliquem ferri dupliciter: aut ita quod ipse sit excommunicatus cum omnibus qui participantibus; & tunc non est dubium quod quicumque participat ei, est excommunicatus majori excommunicatione: aut est excommunicatus simpliciter; & tunc aut participat aliquis ei in crimine, ei præbendo consilium, auxilium, aut favorem; & sic iterum est excommunicatus majori excommunicatione: aut participat in alio, sicut in verbo, vel in osculo, vel

vel in mensa: & sic est excommunicatus minori excommunicatione. (a)

Ad primum ergo dicendum, quod Ecclesia non ita intendit corrigere infideles, sicut fideles, quorum cura sibi incumbit: & ideo non ita ardet à communionem infidelium, sicut à communionem fidelium illos quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

Ad secundum dicendum, quod excommunicato minori excommunicatione licet communicare: & sic excommunicatio non transit in tertiam personam.

ARTICULUS III.

Utrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. Quia Decretalis quædam (cap. *Servis*, de his que vi, metueque &c.) respondet, quod propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare: quia aliquis debet prius subire mortem quam mortaliter peccet. Sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cum excommunicato semper esset peccatum mortale. Ergo &c.

Præterea. Facere contra præceptum Ecclesie est peccatum mortale. Sed Ecclesia præcipit quod excommunicato nullus communicet. Ergo participare cum excommunicato est peccatum mortale.

Præterea. Nullus ardetur à perceptione Eucharistie pro peccato veniali. Sed ille qui participat excommunicato in casibus non concessis, ardetur à perceptione Eucharistie, quia incurrit minorem excommunicationem.

S. Th. Op. Tomo VI.

(a) *Hucusque S. Thomas; tum hęc Nicolajus.* Hinc in Decretis causa xi. quæst. 111. cap. *Sicut* Apostoli ex Fabiano Papa, & ex can. xi. Apostolorum: Si quis cum excommunicatis, averis, sando regulas, scilicet (saltem in domo) simul locutus fuerit, aut oraverit, ille communicatio ne privetur. Et ex Calixto Papa epist. 21. Excommunicatos quoscumque nullus recipiat, nec cum eis in oratione, cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec eis Ave dicat: quia quicumque in his vel in aliis prohibitis scilicet excommunicatis communicaverit, juxta institutionem Apostolorum ipse simili excommunicationi subiacet. Et mox ex Isidoro in Regula c. xvi. Cum excommunicato neque orare neque loqui (nisi quæ ad eandem excommunicationem pertinent) neque vellet liceat. Si quis enim cum eo aut palam, aut absconso locutus fuerit, statim cum eo communem excommunicationis contrahet poenam. Ut & ex Concilio Chartaginensi IV. c. lxxi. Qui communicaverit, vel oraverit cum excommunicato, si laicus est, excommunicetur; si clericus, deponatur. Sed enucleatus infra cap. *Sancti* ex Urbano II. ad Episcopatum Constantiensem: Sanctis canonibus cautum est ut qui excommunicatis communicaverit, sit excommunicatus; eo tamen moderamine ut quicumque ignorantia, seu timore, seu necessitate ciusculumque maximi negotii eorum se convictu contaminaverit, cum minoris penitentia medicina societatis nostræ participationem fortiat; eos vero qui aut spontanea, aut negligenter incidit, sub ea volumus disciplinæ coercitione suscipi, ut ceteris metus incutiat &c.

Ergo participans excommunicato in casibus non concessis peccat mortaliter.

Præterea. Nullus debet excommunicari majori excommunicatione, nisi pro peccato mortali. Sed aliquis secundum iura (cap. 111. v. xvi. & seq. xi. quæst. 111.) potest excommunicari majori excommunicatione propter hoc quod excommunicato participat. Ergo participare excommunicato est peccatum mortale.

Sed contra. A peccato mortali nullus potest absolvi, nisi super eum habeat jurisdictionem. Sed quilibet sacerdos potest absolvere a participatione cum excommunicatis. Ergo non est peccatum mortale.

Præterea. Pro mensura peccati debet esse poenæ modus. (Deut. xxvi.) Sed pro participatione cum excommunicatis secundum communem consuetudinem non ponitur poenæ debita mortali peccato, sed magis debita veniali. Ergo non est peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt, quod quodcumque aliquis participat excommunicato vel verbo, vel quocumque didorum modorum (art. præc.) secundum quos ei communicare non licet, peccat mortaliter; nisi in casibus à jure concessis (cap. *Quoniam* xi. quæst. 111.) Sed quia hoc videtur valde grave, quod homo pro uno verbo levi, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis inserent, quod in eos retorqueretur; ideo alii probabilius videntur quod non semper peccet mortaliter, sed solum quando in crimine illi precipit, vel in divinis, vel in contemptum Ecclesie.

Ad primum ergo dicendum, quod Decretalis illa loquitur de participatione in divinis.

Vel dicendum est, quod similis ratio est de peccato mortali, & de veniali, quantum

K 2 ad

ad hoc, quia sicut peccatum mortale non potest bene fieri, ita nec veniale: & ideo sicut homo debet prius sustinere mortem quam peccet mortaliter, ita etiam quam peccet venialiter, illo modo debet quo debet venialia vitare.

Ad secundum dicendum, quod præceptum Ecclesiæ directe respicit spiritualia, & ex consequenti legitimos actus: & ideo qui communicat ei in divinis, facit contra præceptum, & mortaliter peccat; qui autem participat ei in aliis, facit præter præceptum, & peccat venialiter.

Ad tertium dicendum, quod aliquis etiam sine aliqua culpa quandoque ab Eucharistia arceatur; sicut patet in suspensis, vel interdicitis: quia tales poenæ quandoque aliter pro culpa alterius, quæ in eis ponitur, inferuntur.

Ad quartum dicendum, quod quamvis participare excommunicato sit peccatum veniale; tamen participare ei pertinaciter est peccatum mortale. Et propter hoc potest aliquis excommunicari secundum iura.

QUÆSTIO XXIV.

De absolute ab excommunicatione.

in tres articulos divisa.

Deinde considerandum est de absolute ab excommunicatione.

Circa hoc tria queruntur.

Primo, utrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absolvere.

Secundo, utrum aliquis possit invitus ab excommunicatione absolvi.

Tertio, utrum aliquis possit absolvi ab una excommunicatione, & non ab alia.

ARTICULUS I.

Utrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absolvere.

S. Thom. in IV. dist. xxviii. quest. 2. art. 5.

AD primum sic proceditur. Videtur quod quilibet sacerdos subditum suum possit ab excommunicatione absolvere. Majus enim est vinculum peccati quam excommunicationis. Sed quilibet sacerdos potest suum subditum a peccato absolvere. Ergo multo fortius ab excommunicatione.

Præterea. Remota causa, removetur effectus. Sed excommunicationis causa est peccatum mortale. Ergo cum possit quilibet sacerdos a peccato illo mortali absolvere, poterit ab excommunicatione similiter.

Sed contra. Eiusdem potestatis est excommunicare, & excommunicatum absolvere. Sed sacerdos inferiores non possunt suos subditos excommunicare. Ergo nec absolvere.

Respondeo dicendum, quod a minori excommunicatione quilibet potest absolvere qui potest a peccato participationis absolvere. Si autem sit maior, aut est lata a iudice; & sic ille qui tulit, vel ejus superior potest absolvere; vel est lata a jure; & tunc Episcopus, vel etiam sacerdos potest absolvere; exceptis sex casibus, quos sibi juris conditor, scilicet Papa, reservavit. Primus est, quando aliquis injicit manus in clericum, vel in religiosum. Secundus est de illo qui frangit Ecclesiam, & est denunciatus. Tertius est de illo qui incendit Ecclesiam, & denuntiatus est. Quartus est de illo qui in divinis communicat scienter excommunicatis nominaliter a Papa. Quintus de illo qui falsificat litteras Sedis apostolicæ. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat: non enim debet absolvi nisi ab eo qui excommunicavit, etiam si non sit ejus subditus: nisi propter difficultatem accedendi ad ipsum absolveretur ab Episcopo, vel a sacerdote proprio, præstita juratoria cautione, quod parebit mandato illius iudicis, qui sententiam tulit.

A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis, in quo a quilibet excommunicatione potest quis a quolibet sacerdote absolvi. Secundus, si sit ostentius alicujus potentis, & non ex odio, vel proposito percussit. Tertius, si percussus sit mulier. Quartus, si sit servus, & dominus læderetur de ejus absentia, qui non est in culpa. Quintus, si Regularis Regularem percussit nisi sit enormis excessus. Sextus, si sit pauper. Septimus, si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octavus, si habent inimicitias capitales.

Sunt etiam alii septem casus, in quibus percussus Clericum excommunicationem non incurrit. Primo, si causa disciplinæ, ut magister, vel prælatus, percusserit. Secundo, si iocosa levitate. Tertio, si invenit eum turpiter agentem cum uxore, vel matre, vel sorore, vel filia. Quarto, si statim vim vi repellat. Quinto, si ignoret eum esse clericum. Sexto, si inveniat eum in apostasia, post trinam admonitionem. Septimo, si transferat se clericus ad actum penitus contrarium, ut si fiat miles, vel ad bigamiam transeat.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis vinculum peccati sit majus, simpliciter quam excommunicationis; tamen quoad aliquid vinculum excommunicationis est majus, inquantum non solum obligat quoad Deum, sed etiam in facie Ecclesiæ. Et ideo in absolvendo ab excommunicatione requiritur iurisdic-

ARTICULUS III.

Utrum aliquis possit absolvi ab una excommunicatione, nisi absolvatur ab omnibus.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod aliquis non possit absolvi ab una excommunicatione, nisi absolvatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ. Sed causa excommunicationis est peccatum. Cum ergo aliquis non possit absolvi ab uno peccato, nisi absolvatur ab omnibus, nec in excommunicatione hoc esse poterit.

Præterea. Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit. Sed ille qui una excommunicatione est irretitus, extra Ecclesiam est. Ergo quamdiu una manet, ab alia absolvi non potest.

Sed contra. Excommunicatio quedam poena est. Sed ab una poena aliquis liberatur, alia remanente. Ergo ab una excommunicatione, alia remanente, aliquis absolvi potest.

Respondeo dicendum, quod excommunicationes non habent connexionem in aliquo; & ideo possibile est quod aliquis ab una absolvatur, & in altera remaneat.

Sed circa hoc sciendum est, quod aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno iudice; & tunc quando absolvitur ab una, intelligitur ab omnibus absolvi; nisi contrarium exprimatur; vel nisi cum quis abolitionem impetrat de una tantum causa excommunicationis, (a) cum tamen pluribus excommunicatus sit. Quandoque autem est excommunicatus pluribus excommunicationibus a diversis iudicibus; & tunc absolvus ab una excommunicatione, non propter hoc est absolvus ab altera; nisi omnes alii ad petitionem ejus abolitionem ipsius confirmaverint; vel nisi omnes demandent uni abolitionem.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia peccata habent connexionem in aversione voluntatis a Deo, cum qua non potest esse peccatorum remissio; & ideo unum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem. Nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, ut dictum est (in corp. & art. præc.). Et ideo ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam, ita possibile est quod sita separatio removeatur quantum ad unam causam, & maneat quantum ad alteram.

QUÆST.

indictio in exteriori foro, non autem in absolute ab excommunicatione: nec exigitur cautio juramenti sicut exigitur in absolute ab excommunicatione: per juramentum enim controversiæ quæ sunt inter homines, terminantur, secundum Apostolum (Heb. vi.)

Ad secundum dicendum, quod cum excommunicatus non sit particeps sacramentorum Ecclesiæ, sacerdos non potest absolvere excommunicatum a culpa, nisi sit prius absolvus ab excommunicatione.

ARTICULUS II.

Utrum aliquis possit absolvi invitus.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod nullus possit absolvi invitus. Spiritualia enim non conferuntur alicui invito. Sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale. Ergo non potest præstari invito.

Præterea. Excommunicationis causa est contumacia. Sed quando aliquis non vult absolvi, excommunicationem contemnit, tunc est maxime contumax. Ergo non potest absolvi.

Sed contra. Excommunicatio contra voluntatem alicui potest inferri. Sed quæ contra voluntatem eveniunt, etiam contra voluntatem amoveri possunt, sicut patet de bonis fortunæ. Ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo invito.

Respondeo dicendum, quod malum culpa, & poenæ in hoc differunt quod culpa principium est in nobis, quia omne peccatum voluntarium est; poenæ autem principium quandoque extra nos est: non enim requiritur ad poenam quod sit voluntaria; immo magis est de ratione poenæ quod sit contra voluntatem. Et ideo sicut peccata non committuntur nisi voluntate, ita non remittuntur alicui invito. Sed excommunicatio sicut in aliquem invitum ferri potest, ita etiam invitus ab ea absolvi poterit.

Ad primum ergo dicendum, quod propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus quæ in voluntate nostra consistunt; sicut sunt virtutes, quæ non possunt a nolentibus perditæ scientia tenim, quamvis sit spirituale bonum, tamen potest a nolente per infirmitatem amitti. Et ideo ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod etiam manente contumacia, potest aliquis discrete excommunicationem juste latam remittere, si videat saluti illius expedire, in cuius medicina excommunicatio lata est.

(a) Ita cum miss. S. Ghiffeni, & vetustissimo exemplo à Theologis addibito editi. passim. A. cum pluribus excommunicatus sit. Quandoque est excommunicatus a diversis iudicibus; & tunc ab uno absolvus &c.

QUÆSTIO XXV.

De indulgentiâ secundum se,

in tres articulos divisa.

Consequenter considerandum est de indulgentiâ, & primo de ea secundum se, secundo de facientibus indulgentiam, tertio de recipientibus eam.

Circa primum quærentur tria.
Primo, utrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pena satisfactoria.

Secundo, utrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur.

Tertio, utrum pro temporali subsidio sit indulgentia faciendi.

ARTICULUS I. 97

Utrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pena satisfactoria.

AD primum sic proceditur. Videtur quod per indulgentiam non possit aliquid remitti de pena satisfactoria. Quia super illud II. Thimoth. 11. *Negare seipsum non potest*, dicit Glossa (interl. Petri Lomb.), quod faceret, si dicta sua non impleteret. Sed ipse dicit Deut. xxv. 2. *Pro mensura peccati eris & plagarum modus*. Ergo non potest aliquid remitti de pena satisfactoria taxata secundum quantitatem culpe.

2. Præterea. Inferior non potest absolvere ab eo ad quod superior obligavit. Sed Deus in absolvendo à culpa obligat ad penam temporalem, ut dicit Hugo de S. Victore (tract. vi. Sum. sent. cap. xi. à med.) Ergo nullus homo potest absolvere à pena illa, & aliquid inde dimittere.

3. Præterea. Hoc ad potestatem excellentiæ pertinet ut sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur. Sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus. Cum ergo satisfactio sit pars sacramenti penitentis, operans ad dimissionem penæ debet, videtur quod nullus homo purus possit dimittere debitum penæ sine satisfactione.

4. Præterea. Potestas ministris Ecclesiæ non est tradita in destructionem, sed in edificationem. Sed hoc ad destructionem pertineret, si satisfactio, quæ ad utilitatem nostram inducitur, in quantum remedium præbet, tolleretur. Ergo potestas ministrorum Ecclesiæ ad hoc se non extendit.

Sed contra. II. Cor. xi. 10. *Nam ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi*: Glossa (interl.), id est ac si Christus donasset. Sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione penam peccati, ut patet Joann. vii. 1. de muliere adultera. Er-

go & Paulus potuit. Ergo & Papa potest, qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quam Paulus fuit.

Præterea. Ecclesia universalis non potest errare: quia ille qui in omnibus exauditus est pro sua reverentia (Hebr. v.) dixit Petro, super cuius confessione Ecclesia fundata est: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua*: Luc. xxii. 32. Sed Ecclesia universalis indulgentias approbat, & facit. Ergo indulgentiæ aliquid valent.

Respondeo dicendum, quod ab omnibus conceditur, indulgentias aliquid valere: quia impium esset dicere, quod Ecclesia aliquid valeat ad absolvendum à reatu penæ, quam quis in purgatorio secundum iudicium Dei meretur; sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua sacerdos obligavit penitentem ad penam aliquam, vel ad quam etiam obligatur ex canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est Matth. xvi. ut quod in terra remitteret, in celo remitteretur. In remissio quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia huiusmodi indulgentias faciens magis damnificat quam adjuvat: quia remitteret ad graviore penas scilicet purgatorii, absolvendo à penitentis iniunctis.

Et ideo aliter dicendum, quod valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remissionem penæ residuæ post contritionem, & confessionem, & absolutionem, sive sit iniuncta, sive non. Ratio autem quare valere possint, est unitas corporis mystici, in qua multi in operibus penitentis supererogaverunt ad mensuram debitorem suorum; & multas etiam tribulationes injustas sustinerunt patienter, per quas multitudo peccatorum poterat expiari, si eis deberetur: quorum meritum tanta est copia quod omnem penam debitam nunc viventibus excedunt: & præcipue propter meritum Christi, quod est in sacramentis operatur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorum. Dicitur est autem supra (q. lxxiii. art. 2.) quod unus pro alio satisfacere potest. Sancti autem, in quibus superabundantia operum satisfactionis invenitur, non determinat pro isto qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt (alias absque omni indulgentia consequeretur remissionem) sed communitur pro tota Ecclesia; sicut Apostolus ait, se adimplet re ea que desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia, ad quam scribit, Coloss. 1. Et sic prædicta merita sunt communia totius Ecclesiæ. Ea autem que sunt alicujus mul-

tudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine præstet, secundum arbitrium ejus qui multitudine præstet. Unde sicut aliquis consequeretur remissionem penæ, si alius pro eo satisfecisset; ita si satisfactio alterius sibi per eum qui potest, distribuatur.

Ad primum ergo dicendum, quod remissio quæ per indulgentias fit, non tollit quantitatem penæ ad culpam: quia pro culpa unius alius sponte penam sustinuit, ut dictum est (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod ille qui indulgentias suscipit, non absolvitur, simpliciter loquendo, à debito penæ; sed datur ei unde debitum solvat.

Ad tertium dicendum, quod effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus: & hic effectus non inducitur per indulgentias; sed faciens indulgentias penam pro eo, quam debuit, solvit de bonis Ecclesiæ communibus, ut ex dictis patet (in corp. art.)

Ad quartum dicendum, quod majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quam ex assuetudine nostrorum operum. Et quia (a) ex affectu, quem accipiens indulgentias concipit ad causam pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur; ideo etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur. Et ideo non est in destructionem indulgentias dare, nisi inordinate dentur. Tamen consulendum est eis qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus penitentis injunctis abstinant, ut etiam ex his remedium consequantur, quamvis à debito penæ essent immunes: & præcipue quia quandoque sunt plurimii debitores quam credant.

ARTICULUS II. 98

Utrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod indulgentiæ non valeant tantum, quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clavium. Sed ex vi clavium non potest habens clavem dimittere de pena peccati nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati, & contritionis penitentis. Ergo cum indulgentiæ fiant pro libito influentis indulgentiam, videtur quod non valeant tantum, quantum pronuntiantur.

2. Præterea. Per debitum penæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam summe appetere debet. Sed si indulgentiæ tantum valent, quantum pronuntiantur, in brevi homo per indulgentias discurrens posset ab omni reatu temporalis penæ immunis reddi. Ergo videtur quod deberet his acquirendis, omnibus aliis operibus dimissis, homo vacare.

(a) Al. ex effectu.

3. Præterea. Aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequatur. Si ergo indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, tunc qui dat unum denarium, & secundo unum alium, & iterum unum alium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pena consequitur; quod videtur absurdum.

4. Præterea. Quandoque datur hoc modo indulgentia, quod qui vadit ad aliquam Ecclesiam, septem annos remissionis consequatur. Si ergo tantum valet indulgentia, quantum prædicatur, ille qui habet domum suam juxta Ecclesiam illam, vel clericus Ecclesiæ, qui quotidie vadunt, consequuntur tantum, quantum ille qui à remotis partibus venit (quod videtur injustum) & iterum, ut videtur, pluries indulgentiam consequitur in die cum pluries vadit.

5. Præterea. Idem videtur remittere alicui penam ultra justam estimationem, quod remittere absque causa: quia quantum ad hoc quod excedit, non recompensatur. Sed ille qui facit indulgentiam, non potest remittere absque causa penam in toto, vel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui: *Ego remitto tibi omnem penam debitam pro peccato*. Ergo videtur quod nec potest aliquid dimittere ultra justam estimationem. Sed indulgentiæ plerumque prædicantur ultra justam estimationem. Ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

Sed contra. Job xiiii. 7. *Nam quid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolose?* Ergo Ecclesia prædicando indulgentias non mentitur: & ita tantum valent, quantum prædicantur.

Præterea. I. Cor. xv. 14. dicit Apostolus: *Si inanis est predicatio nostra, inanis est & fides vestra*. Ergo quicumque in predicatione falsum dicit, fidem, quantum est in se, evacuat; & ita mortaliter peccat. Si ergo non tantum valent, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant indulgentiam prædicantes: quod est absurdum.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quod huiusmodi indulgentiæ non tantum valent, quantum prædicantur; sed unicuique tantum valent, quantum fides, & devotio sua exigit. Sed dicunt, quod Ecclesia ad hoc ita pronuntiat, ut quadam pia fraude homines ad beneficiandum alliciat; sicut mater, que promittens filio pomum, ipsum ad ambulandum provocat. Sed hoc videtur esse valde periculosum dicere. Sicut enim dicit August. in epist. ad Hieronymum (lxxvi. r. alvi. r. circ. med.) *Si in sacra Scriptura deprehendatur aliquid falsitatis, iam*

robis auctoritatis sacre Scripturæ perit. Et similiter fit in predicatione Ecclesiæ aliqua falsitas deprehenderetur, non essent documenta Ecclesiæ alicujus auctoritatis ad roborandam fidem.

Et ideo alii dixerunt, quod valent tantum quantum pronuntiantur secundum justam æstimationem, non tamen dantis indulgentiam, qui nimis forte estimat quod dat, aut secundum æstimationem recipientis, qui nimis parum æstimare posset quod datur; sed secundum justam æstimationem, quæ justa est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ, & utilitate, & necessitate Ecclesiæ: quia uno tempore Ecclesia plus indiget quam alio. Sed hæc etiam opinio stare non potest; ut videtur. Primo quia secundum hoc indulgentiæ non valent ad remissionem, sed magis ad commutationem quamdam. Et præterea predicatio Ecclesiæ à mendacio non excusaretur; cum quandoque indulgentia predicetur longe major quam justa æstimatione possit requirere, omnibus prædictis conditionibus pensatis: sicut quando dat Papa indulgentiam, quod pergens ad unam Ecclesiam habeat septem annos indulgentiæ: cujusmodi etiam indulgentiæ à beato Gregorio in stationibus Romæ institutæ sunt.

Et ideo alii dicunt, quod quantitas remissionis in indulgentiis non est mensuranda secundum devotionem tantum suscipientis, ut prima opinio dicebat; neque secundum quantitatem ejus quod datur, sicut dicebat secunda; sed secundum causam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur quis dignus, ut talem indulgentiam consequatur. Unde secundum quod accedit ad illam causam, secundum hoc consequitur remissionem indulgentiæ vel in toto, vel in parte. Sed hoc iterum non potest salvare consuetudinem Ecclesiæ, quæ interdum majorem pro eadem causa, interdum minorem indulgentiam ponit; sicut rebus eodem modo se habentibus, quandoque datur unus annus visitantibus Ecclesiam unam, quandoque quadraginta dies, prout gratiam Papa facere voluerit, indulgentiam constituens. Unde quantitas remissionis indulgentiæ non est mensuranda ex causa quæ facit aliquem indulgentiam dignum.

Et ideo aliter dicendum est, quod quantitas effectus sequitur quantitatem suæ causæ. Causa autem remissionis pœnæ in indulgentiis non est nisi abundantia meritorum Ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pœnam expiendam: non autem causa remissionis effectiva est vel devotio, vel labor, vel datum recipientis indulgentiam, aut causa pro qua datur indulgentia. Unde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiæ, quæ semper superabundant. Et ideo secundum quod applicatur ad

istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quod applicatur isti, requiritur auctoritas dispensandi hujusmodi thesaurum, & unio ejus cum dispensante, ad eum qui merebatur (quod fit per caritatem) & ratio dispensationis, secundum quam salvetur intentio illorum qui opera meritoria fecerunt: fecerunt enim ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ in generali. Unde quæcumque causa adsit quæ in utilitatem Ecclesiæ, & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi.

Et ideo secundum alios est dicendum, quod indulgentiæ simpliciter tantum valent, quantum predicantur: dummodo ex parte dantis sit auctoritas, & ex parte recipientis caritas, & ex parte causæ pietas, quæ comprehendit honorem Dei, & proximi utilitatem. Nec in hoc fit nimis magnum forum de misericordia Dei (ut quidam dicunt, nec divine justitiæ derogatur: quia nihil de pœna dimittitur, sed unius pœna alteri computatur.

Ad primum ergo dicendum, quod clavis, sicut supra dictum est (quæst. xix. art. 3.) est duplex, scilicet ordinis, & jurisdictionis. Clavis ordinis sacramentale quodam est, & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed à Deo; ideo non potest taxare sacerdos quantum per clavem ordinis in foro confessionis de pœna debita dimittitur; sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinavit. Sed clavis jurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus ejus arbitrio hominis subjacet; & hujusmodi clavis, effectus est remissio quæ est per indulgentias; cum non pertinet ad dispensationem sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ. Et ideo etiam Legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Unde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare, quantum per indulgentiam de pœna remittitur. Si tamen inordinate remittat, ita quod homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ revocentur, peccat faciens tales indulgentias: nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

Ad secundum dicendum, quod quamvis hujusmodi indulgentiæ multum valeant ad remissionem pœnæ, tamen alia opera satisfactoria sunt magis meritoria respectu præmii essentialis: quod in infinitum melius est quam dimissio pœnæ temporalis.

Ad tertium dicendum, quod quando datur indulgentia indeterminata ei qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium quod sit conveniens ei qui auxilium dat: & secundum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus, vel minus de indulgentia consequitur. Unde etiam aliquis pauper dans unum denarium consequitur totam indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus

tam

tam pium, & fructuosum ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daretur. Ad quartum dicendum, quod ille qui est vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ sacerdotes, & clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui veniunt à mille diebus: quia remissio non proportionatur labori, ut dictum est (in corp.) sed meritis quæ dispensantur; sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum est, quando indistincte indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur: sicut Papa in generalibus absolutionibus, illis qui transunt mare, dat quinque annos, aliis qui transunt montes, tres, aliis unum. Nec tamen, quotiescumque vadit infra tempus indulgentiæ, toties eam consequitur: quandoque enim ad determinatum tempus datur; ut cum dicitur, *Quicumque vadit ad Ecclesiam talem usque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia*, intelligitur semel tantum. Sed si in aliqua Ecclesia sit indulgentia perennis, sicut in Ecclesia beati Petri quadraginta dierum, tunc quoties aliquis vadit, toties indulgentiam consequitur.

Ad quintum dicendum, quod causa non requiritur ad hoc quod secundum eam mensurari debeat remissio pœnæ; sed ad hoc quod intentio illorum quorum merita communicantur, ad istum pervenire possit. Forum autem unius communicatur alteri dupliciter. Uno modo per caritatem: & sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorum participes, quæ sunt, si in caritate sit. Alio modo per intentionem facientis; & sic per indulgentias, si causa legitima adsit, potest intentio illius qui pro utilitate Ecclesiæ operatus est, ad istum continuari.

ARTICULUS III.

Utrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod pro temporali subsidio non debeat fieri indulgentia. Quia remissio peccatorum est quoddam spirituale. Sed dare spirituale pro temporali est simonia. Ergo fieri hoc non debet.

Præterea, spiritualia subsidia sunt magis necessaria quam temporalia. Sed pro spiritualibus subsidiis non videntur fieri indulgentiæ. Ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

Sed contra est communis Ecclesiæ consuetudo, quæ pro peregrinationibus, & elemosinis faciendis indulgentias facit.

Respondet dicendum, quod temporalia ad spiritualia ordinantur: quia propter spiritualia debemus uti temporalibus. Et ideo pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia.

S. Tb. Op. Tom. VI.

sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia; sicut est repressio inimicorum Ecclesiæ, qui pacem Ecclesiæ perturbant; sicut constructio Ecclesiarum, & pontium, & aliarum elemosinarum largitio. Et per hoc patet quod non sit ibi simonia: quia non datur spirituale pro temporali, sed pro spirituali. Unde patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod etiam pro parte spiritualibus potest fieri indulgentia, & sic quandoque: sicut quicumque orat pro Regna Franciæ, habet decem dies de indulgentia. Papa Innocentio IV. & similiter crucem predicantibus datur, quandoque eadem indulgentia quæ accipiebatur.

De his qui possunt indulgentias facere.

Primo, utrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

Secundo, utrum diaconus, vel alius non sacerdos possit eas facere.

Tertio, utrum Episcopus possit eas facere.

Quarto, utrum existens in peccato mortali possit eas facere.

ARTICULUS I.

Utrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiæ. Sed non est aliqua congregatio in qua non sit aliqua abundantia meritorum. Ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentias, si habet plebem subjectam: & similiter quilibet prælatus.

Præterea, Prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut unus homo particularis gerit personam suam. Sed quilibet potest alteri communicare bona sua, pro altero satisfaciendo. Ergo & prælatus potest communicare bona multitudinis sibi commissæ: & sic videtur quod possit indulgentias facere.

Sed contra. Minus est excommunicare quam indulgentias facere. Sed hoc non potest sacerdos parochialis. Ergo nec illud.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

Respondet dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfaciendo.

factoria unius alteri computantur, non solum ex vi caritatis, sed etiam ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentioni alienius potest ad alterum dirigi tripliciter; aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem sicut cum quis pro alio satisfaciat determinate: & sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem, sicut cum quis orat pro congregatione sua; & familiaribus; & benefactoribus; & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria: & sic ille qui congregationi præest, potest opera illa alii communicare; applicando intentionem illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc determinate. Sed in generali, sicut cum quis opera sua ordinat ad bonum Ecclesie in generali: & sic ille qui præest Ecclesie generaliter, potest opera illa communicare, applicando intentionem suam ad hunc, vel illum. Et quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars Ecclesie; ideo in intentione privati boni includitur intentio boni congregationis, & boni totius Ecclesie. Et ideo ille qui præest Ecclesie, potest communicare ea que sunt congregationis, & huius hominis; & ille qui præest congregationi, potest communicare ea que sunt huius hominis: sed non convertitur. Sed neque prima communicatio, neque secunda, indulgentia dicitur, sed solum tertia, propter duo. Primo quia per illas communicationes quamvis homo solvatur a reatu poenæ quantum ad Deum; tamen non solvitur a debito faciendi satisfactionem in iunctam, ad quam obligatus est ex præcepto Ecclesie, sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito solvitur. Secundo quia in una persona, vel in una congregatione non est indeficientia meritorum, ut sibi, & omnibus aliis valere possint: unde iste non absolvitur a poena debita pro toto, nisi tantum determinate pro eo fiat, quantum debeat. Sed in Ecclesia tota est indeficientia meritorum, præcipue propter meritum Christi. Et ideo solus ille qui præest Ecclesie, potest indulgentias facere. Sed cum Ecclesia sit congregatio fidelium, congregatio autem hominum sit duplex; scilicet economica, sicut illi qui de una familia sunt; & politica, sicut illi qui sunt de uno populo: Ecclesia assimilatur congregationi politica; quia ipse populus Ecclesie dicitur; sed conventus diversi, vel parochie in una diocesi assimilantur congregationi in diversis familiis, vel in diversis officiis. Et ideo solus Episcopus proprie prælatus Ecclesie dicitur: & ideo ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesie recipit: & ideo solus ipse habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum, & jurisdictionem in foro (a) causarum quasi persona publica; alii

(a) Al. Ecclesiarum, item Ecclesie.

autem, secundum quod ab eis eis committitur. Sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadjutores: unde in consecratione sacerdotum Episcopus dicit: *Quanto fragiliores sumus, tanto magis auxiliis. bis indigemus*: & propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant. Unde sacerdotes parochiales, vel Abbates, aut alii huiusmodi prælati non possunt indulgentias facere. *Et per hoc patet responsio ad objecta.*

ARTICULUS II. 104
Utrum diaconus, vel alius non sacerdos possit indulgentias facere.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod diaconus non possit indulgentias facere, vel alius non sacerdos. Quia remissio peccatorum est effectus clavium. Sed non habet claves nisi solus sacerdos. Ergo ipse solus potest indulgentias facere.

Præterea. Plenior remissio poenæ est in indulgentiis quam in foro poenitentiali. Sed hoc non potest nisi solus sacerdos. Ergo nec illud.

Sed contra. Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesie cui committitur regimen Ecclesie. Sed hoc committitur quandoque non sacerdoti. Ergo potest indulgentias facere: nam ex dispensatione thesauri Ecclesie efficaciam habent.

Respondetur dicendum, quod potestas faciendi indulgentias sequitur jurisdictionem, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 2. in corp. & ad 1.) Et quia diaconi, & alii non sacerdotes possunt habere jurisdictionem vel commissam, sicut Legati, vel ordinarii, sicut electi; ideo possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes; quamvis non possint absolovere in poenitentiali foro; quod est ordinis.

Et per hoc patet solutio ad objecta. Indulgentias enim facere pertinet ad clavem jurisdictionis, & non ad clavem ordinis.

ARTICULUS III. 105

Utrum Episcopus possit indulgentias facere.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod etiam Episcopus non possit indulgentias facere. Quia thesaurus Ecclesie est communis toti Ecclesie. Sed id quod est commune toti Ecclesie, non potest dispensari nisi per illum qui toti Ecclesie præest. Ergo solus Papa potest indulgentias facere.

Præterea. Nullus potest remittere poenam a jure determinatam, nisi ille qui habet potestatem

QUÆSTIO XXVII.

De his quibus valet indulgentia, in quatuor articulis divisa.

restatem jus condendi. Sed poenæ satisfactorie sunt pro peccatis determinatæ à jure. Ergo remittere huiusmodi poenas potest solus Papa, qui conditor est juris.

Sed contra est consuetudo Ecclesie, secundum quam Episcopi dant indulgentias.

Respondetur dicendum, quod Papa habet plenitudinem pontificalis potestatis, quasi Rex in regno. Sed Episcopi assumuntur in partem sollicitudinis, quasi iudices singulis civitatibus præpositi: propter quod eos solos in suis literis Papa *fratres* vocat; reliquos autem omnes vocat *filios*. Et ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in Papa: quia potest facere, prout vult, causa tamen existente legitima. Sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Papæ. Et ideo possunt facere, secundum quod eis est taxatum, & non amplius.

Et per hoc patet solutio ab objecta.

ARTICULUS IV. 107

Utrum ille qui est in peccato mortali, possit indulgentias facere.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod ille qui est in peccato mortali, non possit facere indulgentias. Quia rivus, cui fons non influit, nihil profluere potest. Sed fons non influit, nihil profluere potest. Sed fons non influit in peccato mortali existenti non influit fons gratie, scilicet Spiritus Sanctus. Ergo non potest in alios profluere faciendi indulgentias.

Præterea. Majus est facere indulgentiam quam recipere. Sed ille qui est in peccato mortali, non recipit, ut dicitur (quæst. seq. art. 1.) Ergo nec facere potest.

Sed contra. Indulgentias fiunt per potestatem prælati Ecclesie traditam. Sed peccatum mortale non tollit potestatem, sed bonitatem. Ergo potest aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

Respondetur dicendum, quod facere indulgentias pertinet ad jurisdictionem. Sed per peccatum homo non amittit jurisdictionem. Et ideo indulgentias æque valet, si fiat ab eo qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo qui est sanctissimus; cum non remittat poenam ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum reconditorum in thesauro Ecclesie.

Ad primum ergo dicendum, quod iste prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profuit de suo aliquid: & ideo non requiritur quod influxum recipiat a fonte, ad hoc quod ejus indulgentia valeant.

Ad secundum dicendum, quod majus est facere indulgentias quam recipere, quantum ad potestatem, sed est minus quantum ad propriam utilitatem.

S. Th. Op. Tom. VI.

DEinde considerandum est de his quibus valet indulgentia.

Circa quod quaruntur quatuor.

Primo, utrum indulgentia valeat existentibus in mortali peccato.

Secundo, utrum valeat religiosis.

Tertio, utrum valeat non facienti illud pro quo indulgentia datur.

Quarto, utrum valeat ei qui indulgentiam facit.

ARTICULUS I. 104

Utrum indulgentia valeat existentibus in peccato mortali.

S. Thom. ubi supra art. 5. quæst. 1. & seq.

AD primum sic proceditur. Videtur quod indulgentia valeat existentibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri, etiam in peccato mortali existenti, gratiam, & multa alia bona. Sed indulgentias habent efficaciam ex hoc quod merita Sanctorum applicantur ad istum. Ergo habent effectum in illis qui sunt in peccato mortali.

Præterea. Ubi est major indigentia, magis habet locum misericordia. Sed ille qui est in peccato mortali, maxime indiget. Ergo ei maxime debet fieri misericordia per indulgentiam.

Sed contra. Membrum mortuum non suscipit influentiam ex aliis membris vivis. Sed ille qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum. Ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis vivorum membrorum.

Respondetur dicendum, quod quidam dicunt, indulgentias valere etiam existentibus in mortali peccato; non quidem ad dimissionem poenæ, quia nulli potest dimitti poena, nisi cui jam dimissa est culpa (qui enim non est consecutus operationem Dei in remissionem culpe, non potest consequi remissionem poenæ à ministro Ecclesie neque in indulgentiis, neque in foro poenitentiali) valent tamen eis ad acquirendam gratiam. Sed hoc non videtur verum: quia quamvis merita illa que per indulgentiam communicantur, possint valere ad merendum gratiam; non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem poenæ. Et ideo non valent existentibus in peccato mortali. Et ideo in omnibus indulgentiis fit mentio de vere contritis, & confessis.

sis. Si autem fieret communicatio per hunc modum à pena injuncta, vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

Et per hoc patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum, quod quamvis sit magis indigens qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

ARTICULUS II. 105

Utrum indulgentia valeant religiosis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod indulgentia non valeant religiosis. Non enim competit eis suppleri, ex quorum superabundantia aliis suppletur. Sed ex superabundantia operum satisfactionis, que sunt in religiosis, aliis suppletur per indulgentias. Ergo eis non competit per indulgentias suppleri.

2. Præterea. In Ecclesia non debet aliquid fieri quod inducat religionis dissolutionem. Sed si religiosis indulgentiæ prodesse, esset occasio dissolutionis discipline regularis: quia religiosi nimis vagarentur per hujusmodi indulgentias, aliis suppleri per indulgentias. Ergo eis non competit per indulgentias suppleri.

Sed contra. Nullus ex bono reportat damnum. Sed religio bonum quoddam est. Ergo religiosi non consequuntur hoc damnum ut eis indulgentiæ non valeant.

Respondet dicendum, quod tam secularibus, quam religiosis valent indulgentiæ; dummodo sint in caritate, & servent ea que pro indulgentiis inducuntur. Non enim religiosi sunt minus adjuvabiles meritis aliorum quam seculares.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis religiosi sint in statu perfectionis, tamen ipsi sine peccato vivere non possunt: & ideo si aliquando propter peccatum aliquod commissum sint rei alicujus pœnæ, possunt per indulgentias ab hac explari. Non enim est inconveniens, si ille qui est simpliciter superabundans, aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid: & sic indiget supplemento, quod subleventur. Unde dicit Galat. vi. 2. Alter alterius onera portet.

Ad secundum dicendum, quod propter indulgentias non debet dissolvi regularis obervantia: quia religiosi magis merentur religionem suam servando, quantum ad premium vite æternæ, quam indulgentias acquirendo; quamvis minus quantum ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum. Nec iterum per indulgentias dimittuntur pœnæ injunctæ in capitulo: quia in capitulo agitur quasi forum judiciale magis quam pœnitentiale (unde etiam

non sacerdotes capitulum tenent); sed absolvitur à pœna injuncta, vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICULUS III. 106

Utrum ei qui non facit illud pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod ei qui non facit illud pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari. Quia ei qui non potest operari, voluntas pro facto reputatur. Sed aliquando fit indulgentia pro aliqua elemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret. Ergo indulgentia ei valet.

2. Præterea. Unus potest pro alio satisfacere. Sed indulgentia ad remissionem pœnæ ordinatur, sicut & satisfactio. Ergo unus pro alio potest indulgentiam accipere: & sic ille consequetur indulgentiam qui non fecit hoc pro quo indulgentia datur.

Sed contra. Remota causa, removetur effectus. Si ergo aliquis non facit hoc pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

Respondet dicendum, quod non existentem conditione, non consequitur illud quod sub conditione datur. Unde cum indulgentia datur sub hac conditione, quod aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc intelligitur quantum ad premium essentiale, sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ, vel aliquid hujusmodi.

Ad secundum dicendum, quod opus proprium potest quis applicare per intentionem cuiuscumque voluerit: & ideo potest pro quocumque vult, satisfacere. Sed indulgentia non potest applicari ad aliquem, nisi ex intentione ejus qui dat indulgentiam. Et ideo cum ipse applicat ad facientem, vel dantem hoc, aut illud, ille non potest qui hoc facit, ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia, ille qui facit, vel pro quo hoc fit, habeat tantam indulgentiam, valetet ei pro quo fit. Nec tamen iste qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

Ad tertium dicendum, quod excommunicatio profertur per modum sententiæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quod in iudicio non potest idem esse iudex, & reus. Indulgentia autem non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis curjudam; quam homo potest facere ad seipsum.

Respondet dicendum, quod aliqua penitentia debet esse publica, & solemniter propter quatuor. Primo ut peccatum publicum publicum habeat medicinam. Secundo quia maxima

ARTICULUS IV. 107

Utrum indulgentia valeat ei qui facit.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod indulgentiam non valeat ei qui facit. Quia facere indulgentiam est jurisdictionis. Sed nullus in seipsum potest exercere ea que sunt jurisdictionis, sicut nullus potest se excommunicare. Ergo nullus potest indulgentiæ à se factæ particeps esse.

2. Præterea. Secundum hoc ille qui facit indulgentiam, potest pro aliquo modico facto sibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impune peccare: quod videtur absonum.

3. Præterea. Eisdem potestatis est facere indulgentias, & excommunicare. Sed aliquis non potest excommunicare seipsum. Ergo nec indulgentiæ quam fecit, particeps esse potest.

Sed contra. est quod tunc est ipse peioris conditionis quam alii, si ipse non potest uti thesauro Ecclesiæ, quem aliis dispensat.

Respondet dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua causa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem provocetur, qui in utilitatem Ecclesiæ, & honoris Dei vergat. Præterea autem, cui cura Ecclesiæ utilitatis, & honoris divini propagandi est commissa, non habet causam ut seipsum ad hoc provocet. Et ideo non potest facere indulgentiam sibi tantum; sed potest uti indulgentia quam pro aliis facit: quia aliis subest causa faciendi.

Ad primum ergo dicendum, quod actum jurisdictionis non potest aliquis in seipsum exercere; sed eis que auctoritate jurisdictionis dantur aliis, potest etiam prælatus uti tam in temporalibus, quam in spiritualibus; sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam accipit, quam aliis dat. Et ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia Ecclesiæ que aliis dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgentias, (a) & non jurisdictionis.

Ad secundum patet solutio ex dictis (in corp. art.).

Ad tertium dicendum, quod excommunicatio profertur per modum sententiæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quod in iudicio non potest idem esse iudex, & reus. Indulgentia autem non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis curjudam; quam homo potest facere ad seipsum.

Respondet dicendum, quod aliqua penitentia debet esse publica, & solemniter propter quatuor. Primo ut peccatum publicum publicum habeat medicinam. Secundo quia maxima

(a) Ita possim optime. Alii præterea & non jurisdictionis actus.

QUÆSTIO XXVIII.

De solemniter ritu penitentis.

in tres articulos divisa.

Consequenter considerandum est de solemniter ni ritu penitentis.

Circa quod tria queruntur. Primo, utrum aliqua penitentia possit publicari, vel solemnizari.

Secundo, utrum solemniter penitentia possit iterari.

Tertio, utrum publica penitentia imponenda sit mulieribus.

ARTICULUS I. 108

Utrum aliqua penitentia debeat publicari, vel solemnizari.

S. Thom. in IV. dist. XIV. quest. 1. art. 5.

2. 2. quest. 1. & seq.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod non debeat aliqua penitentia publicari, vel solemnizari. Quia non licet sacerdoti etiam meri peccatum alicujus conferri, quantumcumque publicum. Sed per penitentiam solemnem publicatur peccatum. Ergo non debet solemnizari.

2. Præterea. Judicium debet esse secundum conditionem fori. Sed penitentia est quoddam iudicium quod in foro occulto agitur. Ergo non debet publicari, vel solemnizari.

3. Præterea. Omnes defectus penitentis revocant ad perfectum, ut Ambrosius dicit (hab. Lib. III. Hypognost. cap. ix. ad fin. inter op. Aug.) Sed solemnizatio facit contrarium: quia penitentem multis defectibus inestit: non enim laicus potest post solemnem penitentiam ad clericatus promoveri, nec clericus ad superiores ordines. Ergo penitentia non est solemnizanda.

Sed contra. Penitentia est quoddam sacramentum. Sed in quolibet sacramento solemnitas quedam adhibetur. Ergo & in penitentia adhiberi debet.

Præterea. Medicina debet respondere morbo. Sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit. Ergo & penitentia, que est medicina ejus, debet esse publica, & solemniter, quia multi ædificentur.

Respondet dicendum, quod aliqua penitentia debet esse publica, & solemniter propter quatuor. Primo ut peccatum publicum publicum habeat medicinam. Secundo quia maxima